

ZAVRH PRI DOBRNI (Sawerch), c.sv. Nikolaja,

1.

FILIALA, posvečena sv. Nikolaju.

Pravilno orientirana cerkev stoji na griču severovzhodno od Dobrne v n.v. 431.m.

Viri in literatura: Ign. Orožen: Bistum und Diözese Lavant VIII. Dekanat Neukirchen, Maribor 1893; Farna kronika.

Cerkev sestavljajo: Pravokotna ladja ^z na jugu prizidano enako visoko ⁿⁱ kapelo s posnetima ogloma, enako visok, $3/8$ zaključek presbiterij na jugu prizidano pritlično zakristijo in na severu prizmatičnim zvonikom. Cerkev je kamenite gradnje, ometana. Streha enotna, sedlasta, kapele strešasta s stolpičem s čebulasto strešico, zakristije pultasta, zvonikova 8-strano piramidasta, vse škriljeve.

Zunanjščina: Ladjo opasuje samo pristrešen talni zidec, ker fabiona nima. Fasada brez vrat ima v osi le luneto in nad njo ppk nišo s preprostim kamenitim kipom sv. Nikolaja. Ladjina južna stranica ima baročno profiliran pp portal, severna stranica ima enak portal ter poleg tega pp okno z močno poševnim ostenjem. Kapela, ki je brez talnega zidca, ima v obeh podolžnicah po eno pp okno in nad njima luneti, v zaključnici pa okroglo lino. Pod lino je Ivan Verhovnik l. 1928 naslikal sončno uro in sliko Frančiška Ksaverija. Pod sliko se nahaja vzdan rimski nagrobnik pravokotne oblike, katerega krasita v zgornjih oglih grifona, v sredini stoječa moška figura, spodaj pa na is: D. M. /AVR. VICTOR MIL.L./II. IA.n BELLO. DESIDE/ RATUS HOSTE GURICA/ A. XXX. AVR. LUPULA C^o N./ KARISSIMO F./

Zakristija ima preprost pp portal v južni in pp okno v vzhodni stranici. Zvonik opasuje pristrešen talni zidec, nato pa šlenita konveksni in izpodžlebljeni zidec. Zvonove line so enojne ppk. Zvonove line so enojne ppk. Zvonikove stene se trikotno zaključujejo ter jih spremlja preprost venčni zidec. V trikotnih čelih so urna kazališča, med njimi pa nameščeni kameniti bljuvači vode. Presbiterij opasuje pristrešen talni zidec, fabiona pa nima. Ima v južni podolžnici in severni prečnici pp okna s poševnim ostenjem, ~~xxx~~ v zaključnici pa okroglo lino.

Notranjščina: Tlaž je pod pevsko emporo kamenit, v ladji črno-bel cementen, v presbiteriju in kapeli marmornat, v zakristiji kamenit, v zvonici pa cementen. Lesena pevska empora počiva na 2 zaporednih oktogonálnih lesenih stebrih.

Ladjo pokriva v zapadnem delu banja s parom sosvodnic, v vzhodnem pa 2 poli križno rebrastega oboka, ki počiva na 3 piramidastih konsolah, 3 pa so odbite. Rebra so konkavnega profila in na stičiščih brez sklepnikov. Obe poli ločuje rebrom enaka oproga. Zašiljeni slavolok je obojestransko žlebasto profiliran in ima kapitela geometričnih oblik. Profil spodaj lijakasto izteka, pod kapiteloma pa se dvakrat naprej zalomi in jezikasto konča. Presbiterij ima enak obok kot ladja. Nekoliko močnejša rebra enakega profila, počivajo na geometričnih konsolah. Obe poli ločuje rebrom ~~enaka~~ enaka oproga. Križna traveja je zelo ozka, zaključena pa pravilno 5/8.

V zvonico in zakristijo vodita preprosti pp vrati. Zakristijo pokriva dvojni kapasti obok, zvonico pa napol porušen, križni, opečni obok. V kapelo vodi preprost slavolok s kronogramom: ~~EXtrVCtVM~~ honorI sanCto FranCisCo XaVerIo InterCessorI aC proteCtorI, ki daje letnico 1741. Kapela ki je z pp vrati povezana z zakristijo členijo dvojni pilasri, 8 po številu profilirana greda in kupolast obok s 6 sosvodnicami. Krasi jo preprosta

precej primitivna figuralno dekorativna slikarija, v baročni maniri.

Oprava: Glavni oltar je lépo baročno delo. Menza je zidana, prizmatična. Podstavek je močno prostorno razgiban ter se preko prehodnih lokov povezuje s stebrom ob straneh. Tadv a stebra imata visoki bazi in ~~in~~ fantazijsko oblikovani stebli. Osrednjo nišo s kipom Miklavža in ob strani Joahima in Ane flankirata uvita stebra z deli golšastega ogredja. Ti deli so povezani z enakimi deli nad obstenskima stebroma s pomočjo školjkovine, ki nosi bogate fruktone ter pokriva klečeča sv. ⁿmeiha in Henrika. Oltar zaključuje, roženvenška MB z Dominikom in Klaro, ki nadomeščata atiko. Tabernakelj je istočasen ter ga krasi na vratih polnoplastična skupina Golgate. Svečniki so novi. Ves oltar je izredno bogato in tudi kvaliteto delo 2. četrtine ali sredine 18. stol.

Oltar ob severni ladjini steni ima sarkofagasto menzo ter neorenesančen, belo polakiran in deloma pozlačen nastavek. V nastavku je slika sv. Družine z Janezkom, ki poljublja otroku nogo. Slika je diagonalno komponirana, tako da je MB v simetrali slike. Slika je o. pl. ter enako kot ves nastavek prinesena iz zdraviliške kapele. Je renesančna kopija ter iz srede 19. stol. Mesto atike zavzema ppk, o. pl., slika sv. Lorenca, ki jo je ex voto naskikal Edvard Henrik Hung iz Trsta. Je ostanek oltarja, katerega je l. 1862. izdelal Martin Spieler. Na oltarju so 4 leseni, baročni svečniki. Leta 1889. so iz oltarjevih stopnic dvignili že omenjeni rimski nagrabni kamen.

Oltar v kapeli Frančiška Ksaverija je delo Ferdinanda Galla in Jurija Petrošnika iz Celja iz let 1770-71. Oltar ima leseno prizmatično menzo, raven podstavek s poševnima bazama za 2 gladka stebra, ki nosita golšaste dele ogredja. Vsa atika manjka, ker oltar, ki je prinešen, ni šel v kapelo. Nastavek flankirata rokokojski ušesi in prehodna lika s kipoma stoječih

Janeza Nepomuka in Franca Ksaverija. Pred nastavkovo steno nosita 2 večja in 2 manjša angela pp sliko, o. pl., umirajočega Franca Ksaverija, narejeno po vzoru Straž. Tabernakelj je istočasen z oltarjem, falnkirata ga 2 napol knečeča efeba. Istočasni so tudi 4 originalni pločevinasti svečniki in 3 kanon-tablice. Delo je v detajlih precej shematično, sijajna pa je njegova koncepcija.

Prižev pot manjšnega pp formata, o. pl., je zanimivo delo 1. pol. 19 stol., delano v baročni tradiciji, ter s starimi slovenskimi napisi.

Prižnica je delo Martina Spielerja iz Vojnika iz l. 1862. Orglje so bp.

Oprema: V kapeli visi velika pp slika, o. pl., sv. Miklavža, ki je obrtno delo iz l. 1845. Josipa Vrenka iz Vojnika. V isti kapeli je doprsna slika celovškega Krista trpina, dobro delo baročne manire pp formata, o. pl., Tukaj hranijo tudi helebrado iz 18. stol., na katere pozlačenem listu je vgravirana krona, črki S.R. in napis: Regiment Camus Fuss.

V presbiteriju visi nad vhodom v zvonico pp slika, o. pl., predstavljajoča Marijo do p^{re}su s trnjevo krono na prsih. Slika je nezanimivo delo 19. stol. V zakristiji je vse bp.

Zvonik: Zvonica s piscino je prvotno služila kot zakristija. V njen so shranjeni ostaniki atike Gallovega oltarja ter več lesenih baročnih svečnikov. Nad zvonico je bil obokan oratorij s kvadratno lino v presbiterij. Da je zvonik prizidek, se vidi, ker je ohranjen prvotni presbiterijev omet. V njegovem 2. nadstropju se vidi presbiterijev originalni slikani venčni zidec v obliki diagonalnih križev. ~~XXXX~~ Bronasti zvon ima zgoraj napis: SANCTA MARIA MATER DEI ORA PRO NOBIS - ANNO MDCLXVII FUSA SUM. Pod napisom je venec fructonov, nato reliefa, predstavljajoča Golgato in Marijo v soncu, spodaj pa droben cvetni ornament.

Podstrešje: Presbiterij je bil od vsega začetka obokan, ladja pa prvotno ravno krita in nižja, toda še v gotiki obokana. Zvonik je prizidek 17., kapela 18. stol., medtem ko so zakristijo prizidali v l. 1861-62. Ladja je bila v baroku proti zapadu podaljšana, imela je raven strop ter je služila kot nekaka veža, saj se je odpirala v ladjo s slavolokom, katerega je pogojevalo njeno obokanje. Imela je 2 pp okni. Pozneje, verjetno že v 19 stol., so jo obokali s kamenito banjo. Med oboki presbiterija in ladje ne more biti prevelike časovne razlike, saj so prvi iz 14., drugi iz 15. stol. in to njegove 1. pol.

Resume: Cerkev sv. Nikolaja je v presbiteriju in vzhodnem delu ladje iz konca 14. stol. Imela je obokan presbiterij in ravno krito ladjo. Ladjo so kmalu, že v sredini 15. stol. obokali, ter nekoliko dvignili. Zvonik so prizidali v 17. stol., kapelo Frančiška Ksaverija pa l. 1741. Ob tej priliki so podaljšali ladjo proti zapadu in jo ravno pokrili. Ker se je odpirala slavoločno v stari del ladje, je izgledala kot veža. Pozneje, mogoče šele v začetku 19. stol., so jo obokali. Zadnja je bila prizidana zakristija l. 1861-62. Preje se je nahajala v zvonici. V sredini in 2. pol. 18. stol. je cerkev dobila svojo opravo, ki je deloma nadomeščena z nekvalitetnimi izdelki 2. pol. 19. stol.

Okolica: Kapele v okolici so bp.

Konservatorske opombe: Cerkev je sicer v redu vzdrževana, vendar jo zamaka poleg zvonika in pri zakristiji.

Ostalo: Vzhodno cerkve se dviga hrib z ostanki gradu Schrottenegga.

Opombe: